

Dansen

De gemiddelde olieprijs komt voor 2011 boven de 100 dollar per vat uit. Dat is de eerste keer. Zelfs in 2008, met een piekprijs van 147 dollar, werd dit niveau niet gehaald. Immers, in de tweede helft van 2008 was de prijs ongekend laag. In een andere tijd had dit nieuws tot forse koppen op de voorpagina geleid, nu was het een klein berichtje op de economiepagina, verloren gegaan in de Europese schuldenstorm.

Zorgelijk

De hoge gemiddelde olieprijs heeft niet de aandacht van politici, althans nu nog niet. Toch is de hoge olieprijs voor een aantal landen een zorgelijke ontwikkeling, omdat het de kans op het wegwerken van tekorten op de handelsbalans zo goed als onmogelijk maakt. De veel besproken concurrentiekracht van landen wordt danig op de proef gesteld. Ook China moet zich zorgen maken. De stijgende importrekening kan nu nog worden gecompenseerd met exporten naar andere landen, maar de toenemende olie-importen in de komende jaren zal de olierekening danig doen groeien. Voor de VS stijgt de eigen olieproductie niet snel genoeg om nu te ontsnappen aan een verslechtering van de handelsbalans. De 'boom' in de onconventionele oliesector zal echter voortduren bij

deze prijsontwikkeling. De olieproducerende landen spinnen garen bij deze ontwikkeling. Immers, zij zien hun olie-inkomsten stijgen zonder dat daar investeringen in de olie-exportcapaciteit voor nodig zijn.

Drijfveer

De Arabische Lente heeft de behoefte aan olie-inkomsten structureel verhoogd. De olieprijs die bijvoorbeeld nodig is om Saoedi Arabië in balans te houden, is gestegen tot boven de 85 dollar per vat. Daarmee bevindt het land zich niet eens aan de top. De begrotingsbehoeften van producerende landen zullen een belangrijke drijfveer blijven van OPEC-landen in het vaststellen van het productiebeleid. De grote tekorten en overschotten op de externe balans van landen was in 2008 een belangrijk punt op de internationale politieke agenda. Het herstel van de internationale economie hing daar volgens de G-20 van af. Drie jaar later blijkt de gemiddelde hoge olieprijs aanzienlijk bij te dragen aan de grote onbalans tussen landen en wordt de beleidsruimte voor importerende landen verder verkrapt.

Dans

De internationale beleidsdans wordt mede onder druk van hoge olieprijsen steeds ingewikkelder. De wereld heeft in deze tijd van crisis alle belang bij de sociaaleconomische en politieke stabiliteit van de belangrijkste olie-exporterende landen. De toegenomen bestedingsbehoeften van deze landen zetten echter het internationale herstel danig onder druk. In een

poging om de last op de economie te verlichten, neemt in Europa de aandring op gasexporterende landen toe om de olie-index los te laten. In de VS heeft sinds de recessie een ont koppeling plaatsgevonden tussen olie- en gasprijzen, mede door het gestegen aanbod van gas. Een dergelijke ont koppeling heeft elders nog niet plaatsgevonden, ondanks het ruimere aanbod op de wereldmarkt. De gestegen vraag uit Japan na de aardbeving en tsunami leverde extra vraag naar LNG op, waardoor de pressie om de lange-termijncontracten te herzien nog onvoldoende bleek. Bij de huidige hoge olieprijsen zullen de gaslanden onder druk blijven staan. De vraag is: welke exporterende landen kunnen de relatieve concurrentie tussen olie en gas het best absorberen en herschikken. Zo ontstaat een interessante dans tussen importerende en exporterende landen over het herverdelen van pijn.

Vergezicht

Terwijl op de internationale markten een strijd woedt over relatieve prijzen, komt de EU op 13 december met het langverwachte vergezicht op 2050, die de kar met appels, peren en ander fruit nog meer door elkaar zal schudden. Veel zal afhangen hoe de wegencartaal zal worden gecommuniceerd, als een mogelijk vergezicht op een duurzamere toekomst waarin de belangen van exporterende landen worden meegewogen. Ook zij hebben veel te winnen bij een efficiënter energiesysteem. De World Energy Outlook 2011 liet zien dat Rusland enorme besparingen kan realiseren.

Laaghangend fruit

In olieproducerende landen is ook nog veel laaghangend fruit te plukken. De lange en de korte termijn strijden echter om prioriteit. Een handreiking van de EU om de exporterende landen nadrukkelijk te betrekken in de wegencartaal kan veel kou uit de lucht halen. De exporterende landen zijn zich bewust van de hoge energie-intensiteit van hun economie en de onhoudbaarheid hiervan op de lange termijn. Een wegencartaal die inclusief is, heeft een andere politieke lading dan een wegencartaal die gesloten en naar binnen gericht is. De korte en langetermijnrelaties zullen erdoor worden bepaald.

Dun koord

In de afgelopen maanden hebben we onze politieke leiders zien dansen op een dun koord. In toenemende frequentie worden allesomvattende oplossingen beloofd voor taaie problemen die, zo heeft de geschiedenis ons geleerd, jaren duren voordat zij zijn opgelost.

Hoofd koel

Het is zaak om het hoofd koel te houden en zicht te houden op de grote herschikking tussen landen. In die herschikking zal energie een belangrijke rol blijven spelen. De gemiddeld hoge olieprijs van het afgelopen jaar is hiervan een stille herinnering. Wellicht iets om over na te denken onder de kerstboom.

Coby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme en hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen. ■